

I

(Leģislatīvi akti)

DIREKTĪVAS

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA (ES) 2016/800

(2016. gada 11. maijs)

par procesuālajām garantijām bērniem, kuri ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 82. panta 2. punkta b) apakšpunktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

pēc leģislatīvā akta projekta nosūtīšanas valstu parlamentiem,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu ⁽¹⁾,

pēc apspriešanās ar Reģionu komiteju,

saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru ⁽²⁾,

tā kā:

- (1) Šīs direktīvas mērķis ir noteikt procesuālās garantijas, lai nodrošinātu, ka bērni, proti, personas, kuras nav sasniegušas 18 gadu vecumu un kuri ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā, spēj saprast šo procesu un tam sekot, un lai ļautu šiem bērniem īstenot savas tiesības uz taisnīgu tiesu, novērstu bērnu atkārtotus likumpārkāpumus un sekmētu viņu sociālo integrāciju.
- (2) Nosakot kopējus minimālos noteikumus bērnu, kuri ir aizdomās turētie un apsūdzētie, procesuālo tiesību aizsardzībai, šī direktīva tiecas stiprināt dalībvalstu savstarpēju uzticību to krimināltiesību sistēmām un tādējādi veicināt nolēmumu savstarpēju atzīšanu krimināllietās. Šādiem kopējiem minimāliem noteikumiem būtu jānovērš arī pilsoņu brīvas pārvietošanās dalībvalstu teritorijā šķēršļi.
- (3) Lai gan dalībvalstis ir Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (ECTK), Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām un ANO Konvencijas par bērna tiesībām puses, pieredze liecina, ka tas ne vienmēr nodrošina pietiekamu uzticēšanās pakāpi citu dalībvalstu krimināltiesību sistēmām.
- (4) Padome 2009. gada 30. novembrī pieņēma Rezolūciju par ceļvedi aizdomās turētu vai apsūdzētu personu procesuālo tiesību stiprināšanai kriminālprocesā ⁽³⁾ ("Ceļvedis"). Ceļvedī ir ierosināts pakāpeniski pieņemt pasākumus, kas attiecas uz tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkošanu (A pasākums), tiesībām uz informāciju par tiesībām un informāciju par izmaksām (B pasākums), tiesībām saņemt juridiskas konsultācijas un juridisko palīdzību (C pasākums), tiesībām sazināties ar radniekiem, darba devējiem un konsulārajām iestādēm (D pasākums), kā arī ieviest īpašus aizsargpasākumus neaizsargātiem aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem

⁽¹⁾ OV C 226, 16.7.2014., 63. lpp.

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta 2016. gada 9. marta nostāja (*Oficiālajā Vēstnesī* vēl nav publicēta) un Padomes 2016. gada 21. aprīļa lēmums.

⁽³⁾ OV C 295, 4.12.2009., 1. lpp.

(E pasākums). Ceļvedi uzsvērts, ka norādīto tiesību secība ir orientējoša un tādejādi to var mainīt saskaņā ar prioritātēm. Ceļvedim ir paredzēts darboties kā vienotam veselumam; tā priekšrocības būs pilnībā jūtamas tikai pēc visu pasākumu īstenošanas.

- (5) Eiropadome 2009. gada 11. decembrī atzinīgi novērtēja Ceļvedi un iekļāva to Stokholmas programmā – Atvērta un droša Eiropa tās pilsoņu un viņu aizsardzības labā ⁽¹⁾ (2.4. punkts). Eiropadome uzsvēra, ka Ceļvedis nav izsmeļošs, un aicināja Komisiju arī turpmāk pētīt aizdomās turēto un apsūdzēto minimālo procesuālo tiesību aspektus un izvērtēt, vai ir nepieciešams izskatīt citus jautājumus, piemēram, nevainīguma prezumpciju, lai veicinātu labāku sadarbību minētajā jomā.
- (6) Līdz šim ir pieņemti četri pasākumi par procesuālajām tiesībām kriminālprocesā, ievērojot Ceļvedi, proti, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2010/64/ES ⁽²⁾, 2012/13/ES ⁽³⁾, 2013/48/ES ⁽⁴⁾ un (ES) 2016/343 ⁽⁵⁾.
- (7) Ar šo direktīvu veicina bērnu tiesības, ņemot vērā Eiropas Padomes pamatnostādnes par bērniem draudzīgu tieslietu sistēmu.
- (8) Ja bērni ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā vai uz viņiem attiecas Eiropas apcietināšanas ordera process saskaņā ar Padomes Pamatlēmumu 2002/584/TI ⁽⁶⁾ (pieprasītās personas), dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka vispirms vienmēr tiek ņemtas vērā bērna intereses saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (Harta) 24. panta 2. punktu.
- (9) Bērniem, kuri ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā, būtu jāpievērš īpaša vērība, lai saglabātu viņu attīstības potenciālu un spēju iekļauties atpakaļ sabiedrībā.
- (10) Šai direktīvai būtu jāattiecas uz bērniem, kuri ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā, un uz bērniem, kuri ir pieprasītās personas. Attiecībā uz bērniem, kuri ir pieprasītās personas, attiecīgie šīs direktīvas noteikumi būtu jāpiemēro no brīža, kad viņi izpildes dalībvalstī tiek apcietināti.
- (11) Šī direktīva vai konkrēti tās noteikumi būtu jāpiemēro arī aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem kriminālprocesā un pieprasītajām personām, ja šīs personas procesa uzsākšanas brīdī bija bērni, bet vēlāk sasnējušas 18 gadu vecumu, un ja šīs direktīvas piemērošana ir pamatota, ņemot vērā visus lietas apstākļus, tostarp attiecīgās personas briedumu un neaizsargātību.
- (12) Ja brīdī, kad persona kļūst par aizdomās turēto vai apsūdzēto kriminālprocesā, minētā persona ir sasniegusi 18 gadu vecumu, taču noziedzīgs nodarījums tika veikts, kad šī persona bija bērns, dalībvalstis tiek mudinātas piemērot šajā direktīvā paredzētās procesuālās garantijas līdz brīdim, kad minētā persona sasniedz 21 gada vecumu, vismaz attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem, kurus ir izdarījis šis pats aizdomās turētais vai apsūdzētais un par kuriem veic vienlaicīgu izmeklēšanu un saukšanu pie atbildības, jo tie ir neatraujami saistīti ar kriminālprocesu, kas pret minēto personu tika uzsākts pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas.
- (13) Dalībvalstīm būtu jānosaka bērna vecums, pamatojoties uz paša bērna teikto, bērna civilstāvokļa pārbaudi, dokumentu izpēti, citiem pierādījumiem un, ja šādi pierādījumi nav pieejami vai nav pārliecinoši, medicīnisku izmeklēšanu. Medicīniska izmeklēšana būtu jāveic kā galējais līdzeklis un stingri ievērojot bērna tiesības, fizisko neaizskaramību un cilvēka cieņu. Ja joprojām ir šaubas par personas vecumu, šajā direktīvā vienmēr būtu jāpieņem, ka persona ir bērns.

⁽¹⁾ OVC 115, 4.5.2010., 1. lpp.

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/64/ES (2010. gada 20. oktobris) par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā (OV L 280, 26.10.2010., 1. lpp.).

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā (OV L 142, 1.6.2012., 1. lpp.).

⁽⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm (OV L 294, 6.11.2013., 1. lpp.).

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā (OV L 65, 11.3.2016., 1. lpp.).

⁽⁶⁾ Padomes Pamatlēmums 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūram starp dalībvalstīm (OV L 190, 18.7.2002., 1. lpp.).

- (14) Šo direktīvu nebūtu jāpieņem attiecībā uz konkrētiem maznozīmīgiem nodarījumiem. Tomēr tā būtu jāpieņem, ja bērnam, kurš ir aizdomās turētais vai apsūdzētais, tiek atņemta brīvība.
- (15) Dažās dalībvalstīs sodu noteikšana, izņemot brīvības atņemšanu, par salīdzinoši maznozīmīgiem nodarījumiem ir nevis tiesas ar jurisdikciju krimināllietās, bet citas iestādes kompetencē. Tā tas var būt, piemēram, attiecībā uz ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem, kuri ir plaši izplatīti un kurus varētu konstatēt, veicot ceļu satiksmes kontroli. Šādos gadījumos nebūtu saprātīgi prasīt kompetentajām iestādēm nodrošināt visas šajā direktīvā paredzētās tiesības. Ja dalībvalsts tiesību aktos ir paredzēts, ka sodu par maznozīmīgiem nodarījumiem nosaka šāda iestāde, un ja pastāv vai nu tiesības pārsūdzēt, vai iespēja lietu citādi nodot tiesai ar jurisdikciju krimināllietās, šī direktīva tādēļ būtu jāpieņem tikai procesam minētajā tiesā pēc šādas pārsūdzības vai lietas nodošanas.
- (16) Dažās dalībvalstīs konkrētus maznozīmīgus pārkāpumus, jo īpaši maznozīmīgus ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumus, pašvaldību saistošo noteikumu maznozīmīgus pārkāpumus un sabiedriskās kārtības maznozīmīgus pārkāpumus, kvalificē kā noziedzīgus nodarījumus. Šādos gadījumos nebūtu saprātīgi prasīt kompetentajām iestādēm nodrošināt visas šajā direktīvā paredzētās tiesības. Tādēļ, ja dalībvalsts tiesību akti attiecībā uz maznozīmīgiem nodarījumiem nosaka, ka sods nevar būt brīvības atņemšana, šī direktīva būtu jāpieņem tikai procesam tiesā ar jurisdikciju krimināllietās.
- (17) Šī direktīva būtu jāpieņem vienīgi kriminālprocesiem. Tai nebūtu jāattiecas uz citu veidu procesiem, jo īpaši procesiem, kas īpaši paredzēti bērniem un kas varētu novest pie aizsardzības, korektīviem vai izglītojošiem pasākumiem.
- (18) Šī direktīva būtu jāīsteno, ņemot vērā Direktīvas 2012/13/ES un Direktīvas 2013/48/ES noteikumus. Lai ņemtu vērā bērnu īpašās vajadzības un neaizsargātību, šajā direktīvā ir paredzētas papildu garantijas attiecībā uz informāciju, kas jāsniedz bērnam un personai, kam ir vecāku atbildība.
- (19) Bērniem būtu jāsaņem informācija par vispārējiem aspektiem procesa norisē. Minētajā nolūkā jo īpaši būtu jāsniedz viņiem īss paskaidrojums par procesa nākamajiem procesuālajiem posmiem, ciktāl tas ir iespējams, ņemot vērā kriminālprocesa vajadzības, un par iesaistīto iestāžu lomu. Sniedzamajai informācijai vajadzētu būt atkarīgai no lietas apstākļiem.
- (20) Bērniem būtu jāsaņem informācija par medicīnisko izmeklēšanu visagrīnākajā piemērotajā procesa stadijā, vēlākais pēc brīvības atņemšanas, ja šāds pasākums saistībā ar bērnu tiek veikts.
- (21) Ja bērnam ir atņemta brīvība, paziņojumā par tiesībām, ko bērnam izsniedz, ievērojot Direktīvu 2012/13/ES, būtu jāiekļauj skaidra informācija par bērna tiesībām saskaņā ar šo direktīvu.
- (22) Dalībvalstīm būtu rakstiski, mutiski vai abējādi jāinformē personas, kam ir vecāku atbildība, par piemērojamajām procesuālajām tiesībām. Šī informācija būtu jāsniedz pēc iespējas ātrāk un tik detalizēti, cik nepieciešams, lai garantētu procesa taisnīgu norisi un bērna tiesību efektīvu īstenošanu.
- (23) Konkrētos apstākļos, kas var arī attiekties tikai uz vienu no personām, kurām ir vecāku atbildība, šī informācija būtu jāsniedz citam atbilstīgam pieaugušajam, kuru bērns ir norādījis un kuru kā tādu ir apstiprinājusi kompetentā iestāde. Viens no minētajiem apstākļiem pastāv, ja ir objektīvi un faktiski pamatojumi, kas norāda vai rada pamatu aizdomām, ka informācijas sniegšana personai, kam ir vecāku atbildība, varētu būtiski apdraudēt kriminālprocesu, jo īpaši, ja pierādījumi var būt iznīcināti vai sagrozīti, var būt notikusi iejaukšanās attiecībā uz lieciniekiem vai persona, kam ir vecāku atbildība, varētu būt bijusi iesaistīta iespējamajā noziedzīgajā darbībā kopā ar bērnu.
- (24) Ja vairs nepastāv apstākļi, kuru dēļ kompetentās iestādes sniedz informāciju citam atbilstīgam pieaugušajam, nevis personai, kam ir vecāku atbildība, jebkura informācija, ko bērns saņem saskaņā ar šo direktīvu un kam joprojām ir nozīme šajā procesā, būtu jāsniedz personai, kam ir vecāku atbildība. Šai prasībai nebūtu nevajadzīgi jāpāildzina kriminālprocess.

- (25) Saskaņā ar Direktīvu 2013/48/ES bērniem, kas ir aizdomās turētie vai apsūdzētie, ir tiesības uz advokāta pieejamību. Tā kā bērni ir neaizsargāti un ne vienmēr spēj pilnībā izprast kriminālprocesu un tam sekot, šajā direktīvā paredzētajās situācijās viņiem būtu jānodrošina advokāta palīdzība. Minētajās situācijās dalībvalstīm būtu jāorganizē advokāta uzaicināšana, lai sniegtu palīdzību bērnam, ja šādu palīdzību nav organizējis bērns pats vai persona, kam ir vecāku atbildība. Dalībvalstīm būtu jānodrošina juridiskā palīdzība, ja tas ir vajadzīgs, lai garantētu, ka bērnam tiek sniegta efektīva advokāta palīdzība.
- (26) Advokāta palīdzība saskaņā ar šo direktīvu nozīmē, ka bērnam ir tiesības uz advokāta pieejamību saskaņā ar Direktīvu 2013/48/ES. Tādēļ, ja Direktīvas 2013/48/ES noteikuma piemērošana padarītu neiespējamu advokāta palīdzību bērnam saskaņā ar šo direktīvu, šāds noteikums nebūtu jāattiecinā uz bērnu tiesībām uz advokāta pieejamību saskaņā ar Direktīvu 2013/48/ES. No otras puses, atkāpēm un izņēmumiem attiecībā uz advokāta palīdzību, kā noteikts šajā direktīvā, nebūtu jāskar tiesības uz advokāta pieejamību saskaņā ar Direktīvu 2013/48/ES vai tiesības uz juridisko palīdzību saskaņā ar Hartu un ECTK, un valstu un citiem Savienības tiesību aktiem.
- (27) Šajā direktīvā izklāstītie noteikumi par advokāta palīdzību būtu jāpiemēro bez nepamatotas kavēšanās pēc tam, kad bērniem ir darīts zināms, ka viņi ir aizdomās turētie vai apsūdzētie. Šajā direktīvā advokāta palīdzība nozīmē juridisku atbalstu un advokāta pārstāvību kriminālprocesā. Ja šajā direktīvā ir paredzēta advokāta palīdzība pratināšanas laikā, advokātam vajadzētu būt klātesošam. Neskarot bērna tiesības uz advokāta pieejamību saskaņā ar Direktīvu 2013/48/ES, advokāta palīdzība nenozīmē to, ka advokātam ir jābūt klātesošam ikvienā izmeklēšanas vai pierādījumu iegūšanas darbībā.
- (28) Ar noteikumu, ka tas ir saskaņā ar tiesībām uz taisnīgu tiesu, dalībvalstu pienākums nodrošināt bērniem, kuri ir aizdomās turētie vai apsūdzētie, advokāta palīdzību saskaņā ar šo direktīvu neattiecas uz šādām situācijām: lai identificētu bērnu; lai noteiktu, vai būtu jāuzsāk izmeklēšana; lai pārbaudītu ieroču esamību vai citus līdzīgus drošības jautājumus; lai veiktu izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbības, kas nav konkrēti minētas šajā direktīvā, piemēram, ķermeņa pārbaudes, fiziskās pārbaudes, asins, alkohola vai līdzīgus testus, fotogrāfiju uzņemšanu vai pirkstu nospiedumu ņemšanu vai lai nogādātu bērnu kompetentajā iestādē vai nodotu bērnu personai, kam ir vecāku atbildība, vai citam atbilstīgam pilngadīgajam saskaņā ar valsts tiesību aktiem.
- (29) Ja bērns, kas sākotnēji nav aizdomās turētais vai apsūdzētais, kā piemēram, liecinieks, kļūst par aizdomās turēto vai apsūdzēto, minētajam bērnam vajadzētu būt tiesībām neliecināt pret sevi un tiesībām klusēt saskaņā ar Savienības tiesību aktiem un ECTK, kā skaidrojusi Eiropas Savienības Tiesa (Tiesa) un Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Tādēļ šajā direktīvā nepārprotami minēta tāda praktiska situācija, kad šāds bērns nopratināšanas laikā, ko kriminālprocesā veic policija vai cita tiesībsargāšanas iestāde, kļūst par aizdomās turēto vai apsūdzēto. Ja šādas nopratināšanas laikā bērns, kas nav aizdomās turētais vai apsūdzētais, kļūst par aizdomās turēto vai apsūdzēto, nopratināšana būtu jāaiztur, līdz bērns tiek informēts par to, ka viņš ir aizdomās turētais vai apsūdzētais, un viņam tiek nodrošināta advokāta palīdzība saskaņā ar šo direktīvu.
- (30) Ar noteikumu, ka tas ir saskaņā ar tiesībām uz taisnīgu tiesu, dalībvalstīm būtu jāspēj atkāpties no pienākuma sniegt advokāta palīdzību, kad tas nav samērīgi, ņemot vērā lietas apstākļus un saprotot, ka vispirms vienmēr būtu jāņem vērā bērna intereses. Jebkurā gadījumā bērniem būtu jāsaņem advokāta palīdzība, ja viņi tiek nogādāti kompetentajā tiesā vai pie kompetentā tiesneša lēmuma pieņemšanai par aizturēšanu jebkurā procesa stadijā, uz ko attiecas šī direktīva, kā arī aizturēšanas laikā. Turklāt brīvības atņemšanu nevar piemērot kā kriminālsodu, izņemot tad, ja bērnam ir palīdzējis advokāts, lai bērns varētu efektīvi izmantot savas tiesības uz aizstāvību, un jebkurā gadījumā uz klausīšanas laikā tiesas sēdēs. Dalībvalstīm šajā sakarā būtu jāspēj veikt praktiskus pasākumus.
- (31) Dalībvalstīm būtu jāspēj uz laiku atkāpties no pienākuma nodrošināt advokāta palīdzību pirmstiesas stadijā nepārvaramu iemeslu dēļ, proti, ja ir steidzami jānovērš nopietnas negatīvas sekas kādas personas dzīvībai, brīvībai vai fiziskajai neaizskaramībai vai ja ir nepieciešama izmeklēšanas iestāžu tūlītēja rīcība, lai novērstu ievērojamu apdraudējumu kriminālprocesam saistībā ar smagu noziedzīgu nodarījumu, *inter alia*, nolūkā iegūt informāciju par iespējamiem smaga noziedzīga nodarījuma līdzdalībniekiem vai lai novērstu svarīgu pierādījumu par smagu noziedzīgu nodarījumu nozaudēšanu. Kamēr tiek piemērota pagaidu atkāpe viena no minētajiem nepārvaramajiem iemesliem dēļ, kompetentajām iestādēm būtu jāspēj nopratināt bērnus bez advokāta klātbūtnes ar noteikumu, ka viņi ir informēti par tiesībām klusēt un var minētās tiesības īstenot un ka šāda nopratināšana neskar tiesības uz aizstāvību, tostarp tiesības neliecināt pret sevi. Vajadzētu būt iespējai veikt nopratināšanu tikai

un vienīgi tādēļ un tādā apmērā, kāds nepieciešams, lai iegūtu informāciju, kas ir būtiska nopietnu negatīvu seku novēršanai kādas personas dzīvībai, brīvībai vai fiziskajai neaizskaramībai, vai lai novērstu ievērojamu apdraudējumu kriminālprocesam. Jebkāda šīs pagaidu atkāpes ļaunprātīga izmantošana principā nodarītu nelabojumu kaitējumu tiesībām uz aizstāvību.

- (32) Dalībvalstīm būtu savos tiesību aktos skaidri jānosaka pamatojums un kritēriji šādas pagaidu atkāpes piemērošanai, un tā būtu jāizmanto ļoti ierobežoti. Jebkādām pagaidu atkāpēm vajadzētu būt samērīgām, stingri ierobežotām laikā un tādām, kuru pamatā nav tikai un vienīgi iespējamā noziedzīgā nodarījuma veids vai smagums, un tām nebūtu jāskar procesa vispārējo taisnīgumu. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, lai tad, kad pagaidu atkāpi, ievērojot šo direktīvu, ir atļāvusi kompetentā iestāde, kas nav tiesnesis vai tiesa, lēmumu par pagaidu atkāpes atļaušanu var izvērtēt tiesa, vismaz tiesas procesa stadijā.
- (33) Bērnu un viņu advokāta saziņas konfidencialitāte ir būtiski svarīga, lai nodrošinātu tiesību uz aizstāvību efektīvu īstenošanu, un tā ir būtiska tiesību uz taisnīgu tiesu sastāvdaļa. Tādēļ dalībvalstīm bez atkāpēm būtu jārespektē tikšanās un citu saziņas formu konfidencialitāte starp advokātu un bērnu saistībā ar advokāta palīdzību, kā paredzēts šajā direktīvā. Šī direktīva neskar procedūras, kas attiecas uz situācijām, kad pastāv objektīvi un faktiski apstākļi, kas rada aizdomas par to, ka advokāts kopā ar bērnu ir iesaistīts noziedzīgā nodarījumā. Jebkāda advokāta noziedzīga darbība nebūtu jāuzskata par likumīgu palīdzību bērniem šīs direktīvas izpratnē. Pienākums ievērot konfidencialitāti nozīmē ne vien to, ka dalībvalstis atturas no iejaukšanās šādā saziņā vai piekļūšanas tai, bet arī to, ka tad, kad bērniem ir atņemta brīvība vai viņi ir kā citādi nonākuši vietā, kas ir valsts kontrolē, dalībvalstis nodrošina, lai saziņai paredzētā kārtība uzturētu un aizsargātu šādu konfidencialitāti. Tas neskar nekādas mehānismus, kas ieslodzījuma vietās ieviesti, lai nepieļautu neatļautu sūtījumu nodošanu ieslodzītājiem, piemēram, sarakstes pārbaudi, ar noteikumu, ka šādi mehānismi kompetentajām iestādēm nedod iespēju lasīt saziņu starp bērniem un viņu advokātu. Šī direktīva neskar arī valsts tiesību aktos paredzētās procedūras, saskaņā ar kurām sarakstes nosūtīšanu var atteikt, ja sūtītājs nepiekrīt, ka saraksti vispirms iesniedz kompetentajai tiesai.
- (34) Šī direktīva neskar konfidencialitātes pārkāpumus, kas ir saistīti ar likumīgu novērošanas darbību, kuru veic kompetentās iestādes. Šī direktīva arī neskar darbu, ko veic, piemēram, valstu izlūkdienesti, lai aizsargātu valsts drošību saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību (LES) 4. panta 2. punktu, vai kas ietilpst Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 72. panta darbības jomā, kurā paredzēts, ka LESD III daļas V sadaļa par brīvības, drošības un tiesiskuma telpu nedrīkst ietekmēt to dalībvalstu pienākumu izpildi, kas attiecas uz likumības un kārtības uzturēšanu un iekšējās drošības nodrošināšanu.
- (35) Bērniem, kuri ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā, vajadzētu būt tiesībām uz individuālu izvērtējumu, lai apzinātu bērnu īpašās vajadzības saistībā ar aizsardzību, izglītību, apmācību un sociālo iekļaušanu, lai noteiktu, vai un kādā mērā viņiem kriminālprocesā būtu nepieciešami īpaši pasākumi, viņu kriminālatbildības apmēru un īpaša soda vai izglītojoša pasākuma atbilstību attiecībā uz tiem.
- (36) Individuālajā izvērtējumā jo īpaši ņem vērā bērna personību, brieduma pakāpi, bērna ekonomisko, sociālo un ģimenes stāvokli, tostarp dzīves apstākļus un jebkādas īpašus bērna neaizsargātības faktorus, piemēram, apguves un saziņas grūtības.
- (37) Vajadzētu būt iespējai individuālā izvērtējuma apjomu un elementus pielāgot lietas apstākļiem, ņemot vērā iespējamā noziedzīgā nodarījuma smaguma pakāpi un pasākumus, ko varētu veikt, ja bērnu atzīst par vainīgu šāda nodarījuma izdarīšanā. Individuālo izvērtējumu, kas veikts attiecībā uz to pašu bērnu nesena pagātnē, varētu izmantot atkārtoti, ja tas ir atjaunināts.
- (38) Kompetentajām iestādēm būtu jāņem vērā informācija, kas izriet no individuāla izvērtējuma, kad tās nosaka, vai ir jāveic kāds īpašs pasākums attiecībā uz bērnu, piemēram, sniedzot praktisku palīdzību, izvērtējot jebkādu piesardzības pasākumu, piemēram, lēmumu par pirmstiesas apcietinājumu vai alternatīvu pasākumu, piemērotību un efektivitāti attiecībā uz bērnu un, ņemot vērā bērnu individuālās raksturiezīmes un apstākļus, jebkādu lēmumu pieņemšanā vai rīcībā saistībā ar kriminālprocesu, tostarp arī notiesāšanas gadījumā. Ja individuālais izvērtējums vēl nav pieejams, tam nevajadzētu kavēt kompetentās iestādes veikt šādus pasākumus vai pieņemt šādus

lēmumus, ar noteikumu, ka šajā direktīvā izklāstītie nosacījumi ir ievēroti, tostarp – ka individuālo izvērtējumu veic visagrīnākajā piemērotajā procesa stadijā. To pasākumu vai lēmumu piemērotību un efektivitāti, kas pieņemti, pirms veikts individuālais izvērtējums, varētu pārskatīt, kad individuālais izvērtējums kļūst pieejams.

- (39) Individuālais izvērtējums būtu jāveic visagrīnākajā piemērotajā procesa stadijā un laicīgi, lai informāciju, kas izriet no tā, varētu ņemt vērā prokurors, tiesnesis vai cita kompetentā iestāde, pirms tiek uzrādīta apsūdzība saistībā ar tiesas prāvu. Tomēr vajadzētu būt iespējai uzrādīt apsūdzību, ja nav veikts individuālais izvērtējums, ar noteikumu, ka tas ir bērna interesēs. Tas varētu būt, piemēram, gadījumā, ja bērns atrodas pirmstiesas apcietinājumā un individuāla izvērtējuma gaidīšana varētu nevajadzīgi paildzināt šādu apcietinājumu.
- (40) Dalībvalstīm būtu jāspēj pieļaut atkāpi no pienākuma veikt individuālo izvērtēšanu, ja šādu atkāpi pamato lietas apstākļi, *inter alia* ņemot vērā iespējamā noziedzīgā nodarījuma smagumu un pasākumus, ko varētu veikt, ja bērnu atzīst par vainīgu šāda nodarījuma izdarīšanā, un ar noteikumu, ka, pieļaujot atkāpi, tiek ņemtas vērā bērna interesēs. Minētajā sakarā būtu jāņem vērā visi attiecīgie elementi, tostarp tas, vai bērnam ir vai nav iepriekš veikts individuālais izvērtējums saistībā ar kriminālprocesu, vai, ja šāds izvērtējums ir veikts, – vai to drīkst darīt bez apsūdzības.
- (41) Pienākums rūpēties par aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem bērniem ir taisnīgas tiesas pamatā, jo īpaši, ja bērniem ir atņemta brīvība un tādēļ viņi ir īpaši neaizsargātā situācijā. Lai nodrošinātu bērna, kam ir atņemta brīvība, personas neaizskaramību, bērnam vajadzētu būt tiesībām uz medicīnisku izmeklēšanu. Šāda medicīniska izmeklēšana būtu jāveic mediķim vai citam kvalificētam profesionālim vai nu pēc kompetento iestāžu iniciatīvas, jo īpaši gadījumos, kad konkrētas ar veselību saistītas norādes pamato šādu izmeklēšanu, vai pēc bērna, personas, kam ir vecāku atbildība, vai bērna advokāta pieprasījuma. Dalībvalstīm būtu jānosaka praktiska kārtība saistībā ar medicīnisku izmeklēšanu, kas jāveic saskaņā ar šo direktīvu, un par šādas izmeklēšanas pieejamību bērniem. Ar šādu kārtību varētu *inter alia* risināt situācijas, kad īsā laikposmā ir iesniegti divi vai vairāki pieprasījumi veikt medicīnisku izmeklēšanu tam pašam bērnam.
- (42) Bērni, kuri ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā, ne vienmēr spēj izprast viņu nopratināšanas saturu. Lai šādiem bērniem nodrošinātu pienācīgu aizsardzību, būtu jāveic policijas vai citu tiesībsardzības iestāžu īstenotas bērnu nopratināšanas audiovizuāls ieraksts, ja šāda rīcība ir samērīga, *inter alia* ņemot vērā advokāta klātbūtni un to, vai bērnam ir vai nav atņemta brīvība, saprotot, ka vispirms vienmēr būtu jāņem vērā bērna interesēs. Ar šo direktīvu dalībvalstīm neuzliek pienākumu veikt audiovizuālus ierakstus gadījumos, kad bērnu nopratināšanu veic tiesnesis vai tiesa.
- (43) Ja audiovizuāls ieraksts ir jāveic saskaņā ar šo direktīvu, bet nepārvaramu tehnisku problēmu dēļ tas nav iespējams, policijai vai citām tiesībsardzības iestādēm būtu jāspēj bērnu nopratināt bez audiovizuāla ieraksta veikšanas, ar noteikumu, ka ir pieliktas pienācīgas pūles, lai novērstu tehniskās problēmas, ka nav pamatoti atlikt nopratināšanu un ka tas atbilst bērna interesēm.
- (44) Gan veicot bērna pratināšanas audiovizuālu ierakstu, gan to neveicot, pratināšana katrā gadījumā būtu jāveic, ņemot vērā iesaistīto bērnu vecumu un brieduma pakāpi.
- (45) Bērni ir īpaši neaizsargātā stāvoklī, ja viņiem ir atņemta brīvība. Ņemot vērā bērnu brīvības atņemšanas un jo īpaši apcietināšanas radītos iespējamos riskus attiecībā uz bērnu fizisko, garīgo un sociālo attīstību un tāpēc, ka brīvības atņemšana var radīt grūtības attiecībā uz viņu spēju iekļauties atpakaļ sabiedrībā, būtu jāpieliek īpašas pūles, lai izvairītos piemērot apcietinājumu bērniem jebkurā procesa stadijā, pirms tiesa ir galīgi izspriedusi to, vai attiecīgais bērns ir veicis noziedzīgu nodarījumu. Dalībvalstis varētu veikt praktiskus pasākumus, piemēram, izveidot pamatnostādnes vai norādes policijas amatpersonām par šīs prasības piemērošanu policijas veiktas apcietināšanas gadījumos. Jebkurā gadījumā šī prasība neskar iespēju, ka policijas darbinieki vai citas tiesībsardzības iestādes varētu aizturēt bērnu situācijās, kad *prima facie* tas šķiet nepieciešams, piemēram, ja viņi tiek pieķerti noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī vai tūlīt pēc tam.

- (46) Kompetentajām iestādēm būtu vienmēr jāapsver pasākumi, kas ir alternatīvi apcietināšanai (alternatīvi pasākumi), un jāveic šādi pasākumi, ja tas ir iespējams. Šādi alternatīvi pasākumi varētu ietvert aizliegumu bērnam atrasties konkrētās vietās, pienākumu bērnam uzturēties konkrētā vietā, ierobežojumus attiecībā uz kontaktēšanos ar noteiktām personām, pienākumus pieteikties kompetentajās iestādēs, dalību izglītības programmās vai, ja bērns tam piekritis, dalību terapeitiskās vai atkarības ārstēšanas programmās.
- (47) Bērnu aizturēšana būtu periodiski jāpārskata tiesai, kas var būt arī tiesnesis vienpersoniski. Vajadzētu būt iespējai, ka šo periodisko pārskatīšanu veic tiesa *ex officio*, vai, pamatojoties uz pieprasījumu, ko iesniedzis bērns, bērna advokāts vai tāda tiesu sistēmai piederīga iestāde, kas nav tiesa, jo īpaši prokurors. Dalībvalstīm minētajā sakarā būtu jānosaka praktiska kārtība, tostarp attiecībā uz situāciju, kad periodisku pārskatīšanu jau *ex officio* ir veikusi tiesa un bērns vai bērna advokāts pieprasa veikt citu pārskatīšanu.
- (48) Ja bērni ir apcietināti, viņiem būtu jāpiemēro īpaši aizsardzības pasākumi. Jo īpaši – bērni būtu jānošķir no pieaugušajiem, ja vien netiek uzskatīts, ka pretēja rīcība ir bērna interesēs, saskaņā ar ANO Konvencijas par bērnu tiesībām 37. panta c) punktu. Ja apcietinātais bērns sasniedz 18 gadu vecumu, tam vajadzētu būt iespējai turpināt atrasties apcietinājumā atsevišķi, kad tas ir pamatoti, ņemot vērā konkrētās personas apstākļus. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš tam, kāda ir apiešanās ar apcietinātajiem bērniem, ņemot vērā viņiem raksturīgo neaizsargātību. Bērniem vajadzētu būt pieejamām viņu vajadzībām piemērotām izglītības iespējām.
- (49) Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka bērnus, kuri ir aizdomās turētie un apsūdzētie un kurus aizturējusi policija, nošķir no pieaugušajiem, ja vien netiek uzskatīts, ka pretēja rīcība ir bērna interesēs, vai, ja ārkārtas apstākļos praksē tas nav iespējams, ar noteikumu, ka bērnus tur kopā ar pieaugušajiem tā, lai tas atbilstu bērna interesēm. Piemēram, mazapdzīvotos apgabalos bērnus var izņēmuma kārtā turēt policijas apcietinājumā kopā ar pieaugušajiem, ja vien tas nav pretrunā bērna interesēm. Šādās situācijās būtu jāprasa kompetentajām iestādēm piešķirt īpašu vērību bērna fiziskās veselības un labklājības aizsardzībai.
- (50) Vajadzētu būt iespējai bērņus turēt apcietinājumā kopā ar jauniešiem, ja vien tas nav pretrunā bērna interesēm. Dalībvalstīm jānosaka to personu loks, kuras tiek uzskatītas par jauniešiem saskaņā ar to tiesību aktiem un procedūram. Dalībvalstis tiek mudinātas noteikt, ka personas, kuras ir vecākas par 24 gadiem, nevar tikt uzskatītas par jauniešiem.
- (51) Ja bērni ir apcietināti, dalībvalstīm būtu jāveic piemēroti pasākumi, kā noteikts šajā direktīvā. Šādiem pasākumiem *inter alia* būtu jānodrošina tiesību uz ģimenes dzīvi efektīva un regulāra īstenošana. Bērniem vajadzētu būt tiesībām uzturēt regulārus kontaktus ar viņu vecākiem, ģimeni un draugiem ar apmeklējumu un korespondences starpniecību, ja vien bērna un tiesiskuma interesēs nav vajadzīgi īpaši ierobežojumi.
- (52) Dalībvalstīm būtu arī jāveic attiecīgi pasākumi, lai nodrošinātu, ka tiek ievērotas bērna tiesības uz reliģijas vai ticības brīvību. Šajā sakarā dalībvalstīm būtu jo īpaši jāatturas no iejaukšanās bērnu reliģijā vai ticībā. Dalībvalstīm tomēr netiek prasīts aktīvi rīkoties, lai palīdzētu bērniem praktizēt lūgšanas.
- (53) Vajadzības gadījumā dalībvalstīm būtu arī jāveic attiecīgi pasākumi citās brīvības atņemšanas situācijās. Veiktajiem pasākumiem vajadzētu būt samērīgiem un atbilstīgiem brīvības atņemšanas apstākļiem, piemēram, ja aizturējusi policija vai piemērots apcietinājums, un tās ilgumam.
- (54) Speciālistiem, kuri tieši saskaras ar bērniem, būtu jāņem vērā dažādu vecuma grupu bērnu īpašās vajadzības un jādā, lai process tiktu tām pielāgots. Minētajos nolūkos minētajiem profesionāļiem vajadzētu būt īpaši apmācītiem darbam ar bērniem.
- (55) Pret bērniem būtu jāizturas atbilstīgi viņu vecumam, brieduma pakāpei un izpratnes līmenim, ņemot vērā jebkādas īpašās vajadzības, tostarp jebkādas saziņas grūtības, kādas bērniem var būt.

- (56) Ņemot vērā dalībvalstu atšķirīgās tiesību tradīcijas un tiesību sistēmas, kriminālprocesa laikā iespējami vislabākajā veidā būtu jānodrošina bērnu privātās dzīves aizsardzība ar mērķi *inter alia* veicināt bērnu iekļaušanos atpakaļ sabiedrībā. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, lai tiesas sēdes, kurās iesaistīti bērni, parasti būtu slēgtas, vai arī jāļauj tiesām vai tiesnešiem pieņemt lēmumu par šādu slēgtu sēžu sasaukšanu. Tas neskar spriedumu publisku pasludināšanu saskaņā ar ECTK 6. pantu.
- (57) Bērniem vajadzētu būt tiesībām, lai ar viņiem saistīto tiesas sēžu laikā viņus pavadītu persona, kam ir vecāku atbildība. Ja vairāk nekā vienai personai ir vecāku atbildība par to pašu bērnu, bērnam vajadzētu būt tiesībām uz to, lai viņu pavada visas šīs personas, ja vien tas nav praksē neiespējams, neraugoties uz to, ka kompetentās iestādes ir pielikušas saprātīgas pūles, lai tas būtu iespējams. Dalībvalstīm būtu jānosaka praktiska kārtība attiecībā uz bērnu tiesībām uz to, ka viņus pavada persona, kam ir vecāku atbildība, tiesas sēdēs, kurās viņi ir iesaistīti, un attiecībā uz nosacījumiem, saskaņā ar kuriem pavadošo personu var uz laiku izslēgt no tiesas sēdēm. Šāda kārtībā varētu *inter alia* būt lietderīga gadījumos, kad persona, kam ir vecāku atbildība, uz laiku nav pieejama, lai pavadītu bērnu, vai ja šī persona nevēlas izmantot iespēju pavadīt bērnu, ar noteikumu, ka ir ņemtas vērā bērna intereses.
- (58) Konkrētos apstākļos, kas var arī attiekties tikai uz vienu no personām, kurām ir vecāku atbildība, bērnam vajadzētu būt tiesībām uz to, lai tiesas sēžu laikā viņu pavadītu tāds atbilstīgs pieaugušais, kam nav vecāku atbildības. Viens no šiem apstākļiem ir arī tad, ja persona, kam ir vecāku atbildība un kura pavada bērnu, varētu būtiski apdraudēt kriminālprocesu, jo īpaši tas varētu attiekties uz gadījumiem, kad objektīvi un faktiski apstākļi norāda uz aizdomām vai rada pamatu aizdomām, ka pierādījumi var būt iznīcināti vai sagrozīti, attiecībā uz lieciniekiem var būt notikusi iejaukšanās vai persona, kam ir vecāku atbildība, var būt kopā ar bērnu iesaistīta iespējamā noziedzīgā darbībā.
- (59) Saskaņā ar šo direktīvu bērniem vajadzētu būt arī tiesībām uz to, lai viņus pavada persona, kam ir vecāku atbildība, citās procesa stadijās, kurās piedalās bērns, piemēram, policijas pratināšanas laikā.
- (60) Apsūdzētā tiesības klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā balstās uz tiesībām uz taisnīgu tiesu, kas paredzētas Hartas 47. pantā un ECTK 6. pantā, kā to skaidrojusi Tiesa un Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Dalībvalstīm būtu jāveic atbilstīgi pasākumi, lai veicinātu bērnu klātbūtni viņu iztiesāšanas laikā, tostarp personiski ar pavēsti aicinot bērnus uz tiesas sēdi un nosūtot pavēstes kopiju personai, kam ir vecāku atbildība, vai, ja tas neatbilstu bērna interesēm, citam atbilstīgam pieaugušajam. Dalībvalstīm būtu jānosaka praktiska kārtība saistībā ar bērna klātbūtni iztiesāšanā. Minētajā kārtībā varētu ietvert noteikumus par to, ar kādiem nosacījumiem bērnu var uz laiku izslēgt no dalības iztiesāšanā.
- (61) Dažas šajā direktīvā paredzētās tiesības būtu jāattiecina uz bērniem, kuri ir pieprasītās personas, no brīža, kad viņi ir aizturēti izpildes dalībvalstī.
- (62) Dalībvalstu sadarbībai krimināllietās ļoti nozīmīgs ir Eiropas apcietināšanas ordera process. Īstenojot šādu sadarbību, ir būtiski ievērot Pamatlēmumā 2002/584/TI paredzētos termiņus. Tādēļ, lai gan bērniem, kuri ir pieprasītās personas, Eiropas apcietināšanas ordera procesā būtu jāspēj pilnībā īstenot savas tiesības saskaņā ar šo direktīvu, minētie termiņi būtu jāievēro.
- (63) Dalībvalstīm būtu jāveic atbilstīgi pasākumi, lai nodrošinātu, ka tiesnešiem un prokuroriem, kas darbojas kriminālprocesā, kurā ir iesaistīti bērni, ir īpašas zināšanas šajā jomā vai faktiska piekļuve īpaši apmācībai, jo īpaši attiecībā uz bērnu tiesībām, atbilstīgiem nopratināšanas paņēmieniem, bērnu psiholoģiju un saziņu bērniem piemērotā valodā. Dalībvalstīm būtu arī jāveic atbilstīgi pasākumi, lai veicinātu šādu īpašu apmācību advokātiem, kas darbojas kriminālprocesā, kurā ir iesaistīti bērni.
- (64) Lai uzraudzītu un izvērtētu šīs direktīvas efektivitāti, dalībvalstīs ir nepieciešams vākt attiecīgus datus no pieejamiem datiem par šajā direktīvā paredzēto tiesību īstenošanu. Šādi dati ietver tiesu iestāžu un tiesībaizsardzības iestāžu reģistrētos datus un, ciktāl iespējams, veselības aprūpes un sociālās palīdzības dienestu apkopotos administratīvos datus par šajā direktīvā paredzētajām tiesībām, jo īpaši datus par to bērnu skaitu, kuriem ir nodrošināta advokāta pieejamība, veikto individuālo izvērtējumu skaitu, pratināšanu audiovizuālo ieraksts skaitu un to bērnu skaitu, kam ir atņemta brīvība.

- (65) Dalībvalstīm būtu jāievēro un jāgarantē šajā direktīvā noteiktās tiesības bez jebkādas diskriminācijas, kuras pamatā ir, piemēram, rase, ādas krāsa, dzimums, seksuālā orientācija, valoda, reliģija, politiskie vai citi uzskati, valstspiederība, etniskā vai sociālā izcelsme, īpašumtiesības, invaliditāte vai dzimšana.
- (66) Šajā direktīvā tiek ievērotas pamattiesības un pamatprincipi, kas atzīti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā un ECTK, tostarp spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās aizliegums, tiesības uz brīvību un drošību, privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība, tiesības uz personas neaizskaramību, bērnu tiesības, personu ar invaliditāti integrācija, tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un tiesības uz taisnīgu tiesu, nevainīguma prezumpcija un tiesības uz aizstāvību. Šī direktīva būtu jāsteno saskaņā ar minētajām tiesībām un principiem.
- (67) Šī direktīva paredz minimālos noteikumus. Dalībvalstīm būtu jāspēj paplašināt šajā direktīvā noteiktās tiesības, lai nodrošinātu augstāku aizsardzības līmeni. Šāds augstāks aizsardzības līmenis nedrīkstētu radīt šķērsli tiesas spriedumu savstarpējai atzīšanai, kuras veicināšanai paredzēti šie minimālie noteikumi. Dalībvalstu nodrošinātajam aizsardzības līmenim nekad nevajadzētu būt zemākam par standartiem, kas noteikti Hartā vai ECTK, kā tie skaidroti Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā.
- (68) Ņemot vērā to, ka šīs direktīvas mērķus, proti, noteikt kopējus minimālos standartus attiecībā uz procesuālajām garantijām bērniem, kuri ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā, nevar pietiekami labi sasniegt atsevišķās dalībvalstīs, bet mēroga un iedarbības dēļ minētos mērķus var labāk sasniegt Savienības līmenī, Savienība var pieņemt pasākumus saskaņā ar LES 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Saskaņā ar minētajā pantā noteikto proporcionalitātes principu šajā direktīvā paredz vienīgi tos pasākumus, kuri ir vajadzīgi minēto mērķu sasniegšanai.
- (69) Saskaņā ar 1. un 2. pantu Protokolā Nr. 21 par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kas pievienots LES un LESD, un neskarot minētā protokola 4. pantu, minētās dalībvalstis nepiedalās šīs direktīvas pieņemšanā, un tām šī direktīva nav saistoša un nav jāpiemēro.
- (70) Saskaņā ar 1. un 2. pantu Protokolā Nr. 22 par Dānijas nostāju, kas pievienots LES un LESD, Dānija nepiedalās šīs direktīvas pieņemšanā, un Dānijai šī direktīva nav saistoša un nav jāpiemēro.
- (71) Saskaņā ar dalībvalstu un Komisijas 2011. gada 28. septembra kopīgo politisko deklarāciju par paskaidrojošiem dokumentiem ⁽¹⁾ dalībvalstis ir apņēmušās, paziņojot savus transponēšanas pasākumus, pamatotos gadījumos pievienot vienu vai vairākus dokumentus, kuros paskaidrota saikne starp direktīvas sastāvdaļām un atbilstīgajām daļām valsts transponēšanas instrumentos. Attiecībā uz šo direktīvu likumdevējs uzskata, ka šādu dokumentu nosūtīšana ir pamatota,

IR PIEŅĒMUŠI ŠO DIREKTĪVU.

1. pants

Priekšmets

Ar šo direktīvu paredz kopējus minimālos noteikumus attiecībā uz konkrētām tiesībām bērniem:

- a) kuri ir aizdomās turētie un apsūdzētie kriminālprocesā; vai
- b) kuriem piemēro Eiropas apcietināšanas ordera procesu saskaņā ar Pamatlēmumu 2002/584/TI (pieprasītās personas).

⁽¹⁾ OVC 369, 17.12.2011., 14. lpp.

2. pants

Darbības joma

1. Šī direktīva attiecas uz bērniem, kuri ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā. To piemēro līdz galīgajai jautājuma izšķiršanai par to, vai aizdomās turētais vai apsūdzētais ir veicis noziedzīgu nodarījumu, tostarp attiecīgajā gadījumā par notiesāšanu un pārsūdzībā pieņemto lēmumu.
2. Šo direktīvu piemēro bērniem, kuri ir pieprasītās personas, no brīža, kad viņi ir aizturēti izpildes dalībvalstī saskaņā ar 17. pantu.
3. Izņemot 5. pantu, 8. panta 3. punkta b) apakšpunktu un 15. pantu, ciktāl minētie noteikumi attiecas uz personu, kam ir vecāku atbildība, šī direktīva vai konkrēti tās noteikumi attiecas uz šā panta 1. un 2. punktā minētajām personām, ja šādas personas procesa sākšanas brīdī bija bērni, bet pēc tam sasniedza 18 gadu vecumu, un šīs direktīvas vai dažu tās noteikumu piemērošana ir pamatota, ņemot vērā visus lietas apstākļus, tostarp attiecīgās personas briedumu un neaizsargātību. Dalībvalstis var nolemt nepiemērot šo direktīvu, ja attiecīgā persona ir sasniegusi 21 gada vecumu.
4. Šo direktīvu piemēro bērniem, kuri sākotnēji nebija aizdomās turētie vai apsūdzētie, bet kuri kļuva par aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem policijas vai citas tiesībaizsardzības iestādes veiktas nopratināšanas laikā.
5. Šī direktīva neskar valstu noteikumus, saskaņā ar kuriem nosaka kriminālatbildības iestāšanās vecumu.
6. Neskarot tiesības uz taisnīgu tiesu, attiecībā uz maznozīmīgiem nodarījumiem:
 - a) ja dalībvalsts tiesību aktos ir paredzēts, ka sodu nosaka iestāde, kas nav tiesa ar jurisdikciju krimināllietās, un ja šādu sodu noteikšanu var pārsūdzēt vai nodot šādai tiesai; vai
 - b) ja kā sodu nevar piespriest brīvības atņemšanu,

šo direktīvu piemēro tikai tiesvedībā tiesās ar jurisdikciju krimināllietās.

Jebkurā gadījumā šo direktīvu pilnībā piemēro tad, ja bērnam ir piemērota brīvības atņemšana, neatkarīgi no kriminālprocesa stadijas.

3. pants

Definīcijas

Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

- 1) "bērns" ir persona, kas ir jaunāka par 18 gadiem;
- 2) "persona, kam ir vecāku atbildība" ir jebkura persona, kam ir vecāku atbildība par bērnu;
- 3) "vecāku atbildība" ir visas tiesības un pienākumi attiecībā uz bērna personu vai bērna īpašumu, kuras piešķir fiziskai vai juridiskai personai ar spriedumu, tiesību aktu izpildi vai vienošanos, kam ir juridisks spēks, tostarp uzraudzības tiesības un saskarsmes tiesības.

Attiecībā uz pirmās daļas 1. punktu, ja nav skaidrs, vai persona ir sasniegusi 18 gadu vecumu, minētā persona tiek uzskatīta par bērnu.

*4. pants***Tiesības uz informāciju**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka gadījumā, ja bērniem ir darīts zināms, ka viņi ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā, viņi nekavējoties tiek informēti par viņu tiesībām saskaņā ar Direktīvu 2012/13/ES un par vispārējiem aspektiem saistībā ar procesa norisi.

Dalībvalstis arī nodrošina, ka bērnus informē par šajā direktīvā noteiktajām tiesībām. Minēto informāciju sniedz šādi:

- a) nekavējoties, ja bērniem ir darīts zināms, ka viņi ir aizdomās turētie vai apsūdzētie attiecībā uz:
- i) bērna tiesībām uz informācijas sniegšanu personai, kam ir vecāku atbildība, kā paredzēts 5. pantā;
 - ii) bērna tiesībām saņemt advokāta palīdzību, kā paredzēts 6. pantā;
 - iii) bērna tiesībām uz privātās dzīves aizsardzību, kā paredzēts 14. pantā;
 - iv) bērna tiesībām uz to, ka viņu pavada persona, kam ir vecāku atbildība, procesa stadijās, kas nav tiesas sēdes, kā paredzēts 15. panta 4. punktā;
 - v) bērna tiesībām uz juridisko palīdzību, kā paredzēts 18. pantā;
- b) vistuvākajā piemērotā procesa stadijā attiecībā uz:
- i) tiesībām uz individuālu izvērtējumu, kā paredzēts 7. pantā;
 - ii) tiesībām uz medicīnisku izmeklēšanu, tostarp tiesībām uz medicīnisko palīdzību, kā paredzēts 8. pantā;
 - iii) tiesību uz brīvības atņemšanas ierobežošanu un alternatīvu pasākumu izmantošanu, tostarp tiesībām uz apcietinājuma regulāru pārskatīšanu, kā paredzēts 10. un 11. pantā;
 - iv) tiesībām uz to, lai tiesas sēžu laikā bērnu pavadītu persona, kam ir vecāku atbildība, kā paredzēts 15. panta 1. punktā;
 - v) tiesībām klātienē piedalīties lietas iztiesāšanā, kā paredzēts 16. pantā;
 - vi) bērna tiesībām uz efektīviem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, kā paredzēts 19. pantā;
- c) pēc brīvības atņemšanas attiecībā uz tiesībām uz īpašu apiešanos brīvības atņemšanas laikā, kā paredzēts 12. pantā.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka 1. punktā minētā informācija tiek sniegta rakstiski, mutiski vai abējādi, vienkāršā un saprotamā valodā un ka sniegtā informācija tiek reģistrēta, izmantojot reģistrācijas procedūru saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem.

3. Ja bērniem, ievērojot Direktīvu 2012/13/ES, izsniedz paziņojumu par tiesībām, dalībvalstis nodrošina, ka šādā paziņojumā iekļauj atsauci uz viņu tiesībām saskaņā ar šo direktīvu.

*5. pants***Bērnu tiesības uz personas, kam ir vecāku atbildība, informēšanu**

1. Dalībvalstis nodrošina, ka informāciju, ko bērnam ir tiesības saņemt saskaņā ar 4. pantu, pēc iespējas ātrāk sniedz personai, kam ir vecāku atbildība.

2. Panta 1. punktā minēto informāciju sniedz citam atbilstīgam pieaugušajam, kuru bērns ir norādījis un kuru kā tādu ir apstiprinājusi kompetentā iestāde, ja minētās informācijas sniegšana personai, kam ir vecāku atbildība:

- a) neatbilstu bērna interesēm;
- b) nav iespējama, jo pēc tam, kad ir pieliktas saprātīgas pūles, neviena no personām, kam ir vecāku atbildība, nav sasniedzama vai to identitāte nav zināma;
- c) balstoties uz objektīviem un faktiskiem apstākļiem, varētu būtiski apdraudēt kriminālprocesu.

Ja bērns nav norādījis citu atbilstīgu pieaugušo vai ja pieaugušais, ko norādījis bērns, nav pieņemams kompetentajai iestādei, kompetentā iestāde, ņemot vērā bērna intereses, ieceļ un informē citu personu. Minētā persona var arī pārstāvēt iestādi vai citu struktūru, kas atbild par bērnu aizsardzību vai labklājību.

3. Ja vairs nepastāv apstākļi, kuru dēļ tika piemērots 2. punkta a), b) un c) apakšpunkts, jebkuru informāciju, ko bērns saņem saskaņā ar 4. pantu un kam joprojām ir nozīme procesā, sniedz personai, kam ir vecāku atbildība.

6. pants

Advokāta palīdzība

1. Saskaņā ar Direktīvu 2013/48/ES bērniem, kuri ir aizdomās turētie un apsūdzētie kriminālprocesā, ir tiesības uz advokāta pieejamību. Nekas šajā direktīvā, jo īpaši šajā pantā, neskar šīs tiesības.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka bērniem tiek sniegta advokāta palīdzība saskaņā ar šo pantu, lai viņi varētu efektīvi īstenot savas tiesības uz aizstāvību.

3. Dalībvalstis nodrošina, ka pēc tam, kad bērniem ir darīts zināms, ka viņi ir aizdomās turētie vai apsūdzētie, advokāta palīdzība bērniem tiek sniegta bez nepamatotas kavēšanās. Jebkurā gadījumā bērni var saņemt advokāta palīdzību atkarībā no tā, kurš no šiem brīžiem ir agrāk:

- a) pirms viņus noprātina policija vai cita tiesībsargājošā vai tiesu iestāde;
- b) kad izmeklēšanas vai citas kompetentās iestādes veic izmeklēšanas vai citu pierādījumu vākšanas darbību saskaņā ar 4. punkta c) apakšpunktu;
- c) bez nepamatotas kavēšanās pēc brīvības atņemšanas;
- d) ja viņi stājas tiesas, kam ir jurisdikcija krimināllietās, priekšā, savlaicīgi, pirms viņi ir izsaukti ierasties minētajā tiesā.

4. Advokāta palīdzība ietver turpmāk norādīto:

- a) dalībvalstis nodrošina, ka bērniem ir tiesības privāti tikties un sazināties ar advokātu, kas viņu pārstāv, tostarp pirms policijas vai citas tiesībsargājošā vai tiesu iestādes veiktas nopratināšanas;
- b) dalībvalstis nodrošina, ka bērniem nopratināšanas laikā tiek sniegta advokāta palīdzība un ka advokāts ir spējīgs efektīvi piedalīties nopratināšanā. Šādai līdzdalībai jānotiek saskaņā ar valstu tiesību aktos paredzētajām procedūrām ar noteikumu, ka šādas procedūras neskar attiecīgo tiesību efektīvu īstenošanu un būtību. Ja advokāts piedalās nopratināšanā, šādas līdzdalības faktu fiksē, izmantojot protokolēšanas procedūru saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem;

c) dalībvalstis nodrošina, ka bērniem tiek nodrošināta advokāta palīdzība vismaz šādās izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbībās, ja minētās darbības ir paredzētas attiecīgās valsts tiesību aktos un ja aizdomās turētajam vai apsūdzētajam ir jāpiedalās vai atļauts piedalīties attiecīgajā darbībā:

- i) uzrādīšanā atpazīšanai;
- ii) konfrontācijā;
- iii) nozieguma vietas rekonstrukcijā.

5. Dalībvalstis ievēro bērnu un viņu advokāta saziņas konfidencialitāti, īstenojot šajā direktīvā paredzētās tiesības uz advokāta palīdzību. Šāda saziņa ietver tikšanās, saraksti, telefonsarunas un citas saziņas formas, kas atļautas valsts tiesību aktos.

6. Ar noteikumu, ka tas ir saskaņā ar tiesībām uz taisnīgu tiesu, dalībvalstis var atkāpties no 3. punkta, ja advokāta palīdzība nav samērīga, ņemot vērā lietas apstākļus, iespējamā noziedzīgā nodarījuma smagumu, lietas sarežģītību un pasākumus, ko varētu veikt attiecībā uz šādu nodarījumu, saprotot, ka vispirms vienmēr tiek ņemtas vērā bērna intereses.

Jebkurā gadījumā dalībvalstis nodrošina, ka bērniem tiek sniegta advokāta palīdzība:

- a) ja viņi tiek nogādāti kompetentajā tiesā vai pie kompetentā tiesneša lēmuma pieņemšanai par apcietināšanu jebkurā procesa stadijā, uz ko attiecas šī direktīva; un
- b) apcietināšanas laikā.

Dalībvalstis arī nodrošina, ka brīvības atņemšanu nepiemēro kā kriminālsodu, ja bērnam nav palīdzējis advokāts, lai bērns varētu efektīvi izmantot savas tiesības uz aizstāvību, un jebkurā gadījumā uzklaušīšanas laikā tiesas sēdē.

7. Ja saskaņā ar šo pantu bērnam ir jāsaņem advokāta palīdzība, bet advokāta nav klāt, kompetentās iestādes atliek bērna pratināšanu vai citas 4. punkta c) apakšpunktā minētās izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbības uz saprātīgu laikposmu, lai advokāts varētu ierasties vai, ja bērns nav uzaicinājis advokātu, lai nokārtotu, lai bērnam būtu advokāts.

8. Ārkārtas apstākļos un tikai pirmstiesas stadijā dalībvalstis var uz laiku atkāpties no 3. punktā paredzēto tiesību piemērošanas, ciktāl tas ir pamatoti, ņemot vērā lietas konkrētos apstākļus un pamatojoties uz vienu vai vairākiem šādiem nepārvaramiem iemesliem:

- a) ja pastāv steidzama nepieciešamība novērst smagas negatīvas sekas kādas personas dzīvībai, brīvībai vai fiziskajai neaizskaramībai;
- b) ja ir absolūti nepieciešama izmeklēšanas iestāžu tūlītēja rīcība, lai novērstu ievērojama apdraudējuma nodarīšanu kriminālprocesam smaga noziedzīga nodarījuma gadījumā.

Dalībvalstis nodrošina, ka to kompetentās iestādes, piemērojot šo punktu, ņem vērā bērna intereses.

Lēmumu veikt nopratināšanu, ja advokāta nav klāt, saskaņā ar šo punktu var pieņemt tikai par katru gadījumu atsevišķi vai nu tiesu iestāde, vai cita kompetenta iestāde, ar nosacījumu, ka šo lēmumu var pārsūdzēt tiesā.

7. pants

Tiesības uz individuālu izvērtējumu

1. Dalībvalstis nodrošina, ka tiek ņemtas vērā bērna īpašās vajadzības attiecībā uz aizsardzību, izglītību, apmācību un sociālo iekļaušanu.

2. Šajā nolūkā bērnus, kuri ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā, individuāli izvērtē. Individuālajā izvērtējumā jo īpaši ņem vērā bērna personību un brieduma pakāpi, bērna ekonomisko, sociālo un ģimenes stāvokli un jebkurus īpašus neaizsargātības faktorus, kādi bērnam varētu būt.
3. Individuālā izvērtējuma apjoms un elementi var mainīties atkarībā no lietas apstākļiem, pasākumiem, kurus var īstenot, ja bērnu atzīst par vainīgu inkriminētajā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, un no tā, vai bērnam ir nesēnā pagātnē veikts individuālais izvērtējums.
4. Individuālā izvērtējuma mērķis ir atklāt un saskaņā ar reģistrēšanas procedūru attiecīgajā dalībvalstī reģistrēt par bērna individuālajām īpašībām un apstākļiem tādu informāciju, kuru varētu izmantot kompetentās iestādes:
 - a) nosakot, vai ir jāveic jebkādi īpaši pasākumi, kas dod labumu bērnam;
 - b) izvērtējot jebkādu piesardzības pasākumu atbilstību un efektivitāti attiecībā uz bērnu;
 - c) pieņemot jebkādu lēmumu vai rīcību kriminālprocesā, tostarp nosakot sodu.
5. Individuālo izvērtējumu veic visagrīnākajā piemērotajā procesa stadijā un saskaņā ar 6. pantu – pirms apsūdzības uzrādīšanas.
6. Ja nav pieejams individuālais izvērtējums, apsūdzību tomēr var uzrādīt ar noteikumu, ka tas ir bērna interesēs un ka individuālais izvērtējums jebkurā gadījumā būs pieejams, sākoties uzklaušanās tiesas sēžu laikā.
7. Individuālos izvērtējumus veic, tajos cieši iesaistot bērnu. Tos veic kvalificēts personāls, cik iespējams, izmantojot daudznozaru pieeju un attiecīgā gadījumā iesaistot personu, kam ir vecāku atbildība, vai citu atbilstīgu pieaugušo, kā minēts 5. un 15. pantā, vai specializētu profesionāli.
8. Ja ir būtiski mainījušies elementi, kas ir individuālā izvērtējuma pamatā, dalībvalstis nodrošina, ka individuālo izvērtējumu kriminālprocesa laikā atjaunina.
9. Dalībvalstis var atkāpties no pienākuma veikt individuālu izvērtējumu, ja šādu atkāpi pamato lietas apstākļi, ar noteikumu, ka tas atbilst bērna interesēm.

8. pants

Tiesības uz medicīnisku izmeklēšanu

1. Dalībvalstis nodrošina, ka bērniem, kam ir atņemta brīvība, ir tiesības uz medicīnisku izmeklēšanu bez liekas kavēšanās ar mērķi, jo īpaši, izvērtēt viņu vispārējo garīgo un fizisko stāvokli. Medicīnisko izmeklēšanu veic mediķis vai cits kvalificēts profesionālis pēc iespējas saudzīgākā veidā.
2. Medicīniskās izmeklēšanas rezultātus ņem vērā, nosakot, vai bērns var tikt pakļauts nopratināšanai vai citām izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbībām, vai jebkuriem pasākumiem, kas veikti vai plānoti attiecībā uz bērnu.
3. Medicīnisko izmeklēšanu veic vai nu pēc kompetento iestāžu iniciatīvas, jo īpaši gadījumos, kad konkrētas ar veselību saistītas norādes prasa šādu izmeklēšanu, vai pēc pieprasījuma, ko sniegusi kāda no minētajām personām:
 - a) bērns;
 - b) persona, kam ir vecāku atbildība, vai cits atbilstīgs pieaugušais, kā norādīts 5. un 15. pantā;
 - c) bērna advokāts.

4. Medicīniskās izmeklēšanas secinājumus reģistrē rakstiski. Vajadzības gadījumā tiek sniegta medicīniska palīdzība.
5. Dalībvalstis nodrošina, ka tiek veikta turpmāka medicīniskā izmeklēšana, ja apstākļi to prasa.

9. pants

Nopratināšanas audiovizuālais ieraksts

1. Dalībvalstis nodrošina, ka bērnu nopratināšana, ko kriminālprocesa laikā veic policija vai citas tiesībsardzības iestādes, tiek audiovizuāli ierakstīta, ja tas ir samērīgi, ņemot vērā lietas apstākļus un *inter alia* to, vai ir advokāta klātbūtne vai nav, kā arī to, vai bērnam ir vai nav atņemta brīvība, ar noteikumu, ka vispirms vienmēr ņem vērā bērna intereses.
2. Ja nopratināšana netiek audiovizuāli ierakstīta, to reģistrē citā piemērotā veidā, piemēram, ar rakstisku protokola starpniecību, kas tiek pienācīgi pārbaudīts.
3. Šis pants neskar iespēju uzdot jautājumus vienīgi bērna identifikācijas nolūkā, neveicot audiovizuālu ierakstu.

10. pants

Brīvības atņemšanas ierobežošana

1. Dalībvalstis nodrošina, ka brīvības atņemšanu bērnam jebkurā procesa stadijā ierobežo uz īsāko atbilstīgo laikposmu. Pienācīgi ņem vērā bērna vecumu un individuālo situāciju un konkrētos lietas apstākļus.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka brīvības atņemšanu, jo īpaši apcietinājumu, bērniem piemēro tikai kā galējas nepieciešamības līdzekli. Dalībvalstis nodrošina, ka jebkāds apcietinājums ir pamatots ar motivētu lēmumu, ko var pārskatīt tiesa. Šādu lēmumu arī periodiski un ar saprātīgu regularitāti pārskata tiesa, to veicot vai nu *ex officio*, vai arī pamatojoties uz lūgumu, ko iesniedzis bērns, bērna advokāts vai tāda tiesu sistēmai piederīga iestāde, kas nav tiesa. Neskarot tiesu neatkarību, dalībvalstis nodrošina, ka lēmumi, kurus paredzēts pieņemt, ievērojot šo punktu, tiek pieņemti bez nepamatotas kavēšanās.

11. pants

Alternatīvi pasākumi

Dalībvalstis nodrošina, ka kompetentās iestādes, ja iespējams, izmanto pasākumus, kas ir alternatīvi apcietinājumam (alternatīvi pasākumi).

12. pants

Īpaša apiešanās brīvības atņemšanas gadījumā

1. Dalībvalstis nodrošina, ka bērni, kas ir apcietināti, tiek nošķirti no pieaugušajiem, ja vien netiek uzskatīts, ka pretēja rīcība ir bērna interesēs.

2. Dalībvalstis nodrošina arī to, ka bērnus, kurus policija aizturējusi, nošķir no pieaugušajiem, ja vien:
 - a) netiek uzskatīts, ka pretēja rīcība ir bērna interesēs; vai
 - b) izņēmuma gadījumos praksē tas nav iespējams, ar noteikumu, ka bērnus tur kopā ar pieaugušajiem tā, lai tas atbilstu bērna interesēm.
3. Neskarot 1. punktu, gadījumos, kad apcietinātais bērns sasniedz 18 gadu vecumu, dalībvalstis nodrošina iespēju turpināt minēto personu turēt atsevišķi no citiem apcietinātajiem pieaugušajiem, ja tas ir pamatoti, ņemot vērā attiecīgās personas apstākļus, ar noteikumu, ka tas nav pretrunā to bērnu interesēm, kuri ir aizturēti kopā ar minēto personu.
4. Neskarot 1. punktu un ņemot vērā 3. punktu, bērnus var turēt apcietinājumā kopā ar jauniešiem, ja vien tas nav pretrunā bērna interesēm.
5. Kad bērniem ir piemērots apcietinājums, dalībvalstis veic atbilstīgos pasākumus, lai:
 - a) nodrošinātu un saglabātu viņu veselību un fizisko un garīgo attīstību;
 - b) nodrošinātu viņu tiesības uz izglītību un apmācību, tostarp – ja bērniem ir fiziski, maņu orgānu vai apgaves traucējumi;
 - c) nodrošinātu viņu tiesību uz ģimenes dzīvi efektīvu un regulāru īstenošanu;
 - d) nodrošinātu piekļuvi programmām, kas sekmē viņu attīstību un iekļaušanos atpakaļ sabiedrībā; un
 - e) nodrošinātu viņu reliģijas vai ticības brīvības ievērošanu.

Pasākumi, kas veikti, ievērojot šo pantu, ir samērīgi un atbilst apcietinājuma ilgumam.

Pirmās daļas a) un e) apakšpunkts attiecas arī uz brīvības atņemšanas situācijām, kas nav apcietināšana. Veiktie pasākumi ir samērīgi un atbilstīgi šādām brīvības atņemšanas situācijām.

Pirmās daļas b), c) un d) apakšpunkts attiecas uz brīvības atņemšanas gadījumiem, kas nav apcietināšana, ciktāl tas ir atbilstīgi un samērīgi, ņemot vērā šādu situāciju raksturu un ilgumu.

6. Dalībvalstis cenšas nodrošināt, ka bērni, kam ir atņemta brīvība, var satikties ar personu, kam ir vecāku atbildība, cik drīz vien iespējams, ja šāda tikšanās atbilst izmeklēšanas un operatīvajām prasībām. Šis punkts neskar cita atbilstīga pieaugušā norādīšanu vai iecelšanu, ievērojot 5. vai 15. pantu.

13. pants

Lietu savlaicīga un rūpīga izskatīšana

1. Dalībvalstis veic visus atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka kriminālprocess, kurā ir iesaistīti bērni, tiek izskatīts steidzamības kārtā un ar pienācīgu rūpību.
2. Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka apiesšanās ar bērniem vienmēr notiek, aizsargājot viņu cieņu, un atbilst viņu vecumam, brieduma pakāpei un izpratnes līmenim, un ņemot vērā jebkādas īpašas vajadzības, tostarp jebkādas saziņas grūtības, kādas bērniem var būt.

14. pants

Tiesības uz privātās dzīves aizsardzību

1. Dalībvalstis nodrošina, ka kriminālprocesa laikā tiek aizsargāta bērnu privātā dzīve.
2. Minētajā nolūkā dalībvalstis vai nu nodrošina, ka tiesas sēdes, kurās iesaistīti bērni, parasti ir slēgtas, vai arī ļauj tiesām vai tiesnešiem pieņemt lēmumu noturēt šādas sēdes kā slēgtas.
3. Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka netiek publiski izplatīti 9. pantā minētie ieraksti.
4. Dalībvalstis, ievērojot vārda un informācijas brīvību, kā arī plašsaziņas līdzekļu brīvību un plurālismu, mudina plašsaziņas līdzekļus pašiem veikt pasākumus, lai sasniegtu šajā pantā izklāstītos mērķus.

15. pants

Bērnu tiesības uz to, ka procesa laikā viņus pavadā personas, kam ir vecāku atbildība

1. Dalībvalstis nodrošina, ka bērniem ir tiesības uz to, ka tiesas sēžu laikā, kur bērni ir iesaistīti, viņus pavadā persona, kam ir vecāku atbildība.
2. Bērnam ir tiesības uz to, ka viņu pavadā cits atbilstīgs pieaugušais, kuru bērns ir norādījis un kuru kā tādu ir apstiprinājusi kompetentā iestāde, ja personas, kam ir vecāku atbildība, klātbūtne, tiesas sēžu laikā pavadot bērnu:
 - a) neatbilstu bērna interesēm;
 - b) nav iespējama, jo pēc tam, kad ir pieliktas saprātīgas pūles, neviena no personām, kam ir vecāku atbildība, nav sasniedzama vai to identitāte nav zināma; vai
 - c) balstoties uz objektīviem un faktiskiem apstākļiem, būtiski apdraudētu kriminālprocesu.

Ja bērns nav norādījis citu atbilstīgu pieaugušo vai ja pieaugušais, kuru ir norādījis bērns, nav pieņemams kompetentajai iestādei, kompetentā iestāde, ņemot vērā bērna intereses, ieceļ citu personu bērna pavadīšanai. Minētā persona var arī pārstāvēt iestādi vai citu struktūru, kas atbild par bērnu aizsardzību vai labklājību.

3. Ja apstākļi, kuru dēļ tika piemērots 2. punkta a), b) vai c) apakšpunkts, izbeidz pastāvēt, bērnam ir tiesības uz to, ka atlikušajās tiesas sēdēs viņu pavadā persona, kam ir vecāku atbildība.
4. Papildus tiesībām, kas ir paredzētas saskaņā ar 1. punktu, dalībvalstis nodrošina, ka bērnam ir tiesības uz to, ka viņu pavadā persona, kam ir vecāku atbildība, vai cits atbilstīgs pieaugušais, kā minēts 2. punktā, procesa posmos, kas nav tiesas sēdes, kurās atrodas bērns, ja kompetentā iestāde uzskata, ka:
 - a) bērna interesēs ir tas, lai viņu pavadītu minētā persona; un
 - b) minētās personas klātbūtne nekaitēs kriminālprocesam.

16. pants

Bērnu tiesības ierasties un klātienē piedalīties viņu lietas izskatīšanā tiesā

1. Dalībvalstis nodrošina, ka bērniem ir tiesības piedalīties viņu lietas izskatīšanā tiesā, un veic visus vajadzīgos pasākumus, lai ļautu viņiem efektīvi piedalīties, tostarp nodrošinot iespēju tikt uzklausītiem un paust savu viedokli.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka bērniem, kuri klātienē nepiedalījās lietas izskatīšanā tiesā, ir tiesības uz jaunu lietas izskatīšanu tiesā vai citu tiesiskās aizsardzības līdzekli saskaņā ar Direktīvu (ES) 2016/343 un tajā izklāstītajiem nosacījumiem.

17. pants

Eiropas apcietināšanas ordera process

Dalībvalstis nodrošina, ka tiesības, kas paredzētas 4., 5., 6. un 8., 10. līdz 15. un 18. pantā, *mutatis mutandis* piemēro bērniem, kuri ir pieprasītās personas, pēc viņu aizturēšanas, ievērojot Eiropas apcietināšanas ordera procesu izpildes dalībvalstī.

18. pants

Tiesības uz juridisko palīdzību

Dalībvalstis nodrošina, ka valsts tiesību akti attiecībā uz juridisko palīdzību garantē tiesību saņemt advokāta palīdzību efektīvu īstenošanu, ievērojot 6. pantu.

19. pants

Tiesiskās aizsardzības līdzekļi

Dalībvalstis nodrošina, ka bērniem, kas ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā, un bērniem, kuri ir pieprasītās personas, ir pieejams efektīvs tiesiskās aizsardzības līdzeklis saskaņā ar valsts tiesību aktiem gadījumos, kad ir pārkāptas viņu tiesības saskaņā ar šo direktīvu.

20. pants

Apmācība

1. Dalībvalstis nodrošina, ka tiesībaizsardzības iestāžu un ieslodzījuma vietu darbinieki, kuri strādā ar lietām, kurās ir iesaistīti bērni, tiek īpaši apmācīti atbilstīgi viņu saskarsmei ar bērniem par bērnu tiesībām, atbilstīgiem pratināšanas paņēmieniem, bērnu psiholoģiju un saziņu bērnam piemērotā valodā.
2. Neskarot tiesu neatkarību un atšķirības tiesu iestāžu organizācijā dalībvalstīs un pienācīgi ņemot vērā par tiesnešu un prokuroru apmācību atbildīgo personu nozīmi, dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka tiesnešiem un prokuroriem, kas darbojas kriminālprocesā, kurā ir iesaistīti bērni, ir īpašas zināšanas šajā jomā, efektīva piekļuve īpašai apmācībai vai abi minētie faktori.

3. Pienācīgi izvērtējot juridisko profesiju neatkarību un par advokātu apmācību atbildīgo personu nozīmi, dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai veicinātu 2. punktā minēto īpašo apmācību advokātiem, kas darbojas kriminālprocesā, kurā ir iesaistīti bērni.

4. Dalībvalstis, izmantojot savus valsts dienestus vai finansējot bērnu atbalsta organizācijas, veicina tādas ierosmes, kuru rezultātā tiem, kas bērniem sniedz atbalstu un atjaunojošās justīcijas pakalpojumus, tiek sniegta piemērota apmācība tādā līmenī, kas ir atbilstīgs viņu saskarsmei ar bērniem, un tiek ievēroti profesionāli standarti ar mērķi nodrošināt, ka šādus pakalpojumus sniedz objektīvi, ar cieņu un profesionāli.

21. pants

Datu vākšana

Dalībvalstis līdz 2021. gada 11. jūnijam un pēc tam reizi trijos gados iesniedz Komisijai pieejamus datus par to, kā ir īstenotas šajā direktīvā paredzētās tiesības.

22. pants

Izmaksas

Dalībvalstis neatkarīgi no procesa iznākuma sedz izmaksas, kas rodas, piemērojot 7., 8. un 9. pantu, ja vien izmaksas, kas rodas, piemērojot 8. pantu, nesedz medicīniskā apdrošināšana.

23. pants

Noteikumu stingrības nemazināšanas klauzula

Neko šajā direktīvā neinterpretē kā tādu, kas ierobežo vai atkāpjas no jebkurām tiesībām un procesuālajām garantijām, kas ir nodrošinātas saskaņā ar Hartu, ECTK vai citām atbilstīgām starptautisko tiesību normām, jo īpaši ANO Konvenciju par bērna tiesībām, vai jebkuras dalībvalsts tiesību aktiem, kuri nodrošina augstāku aizsardzības līmeni.

24. pants

Transponēšana

1. Dalībvalstīs stājas spēkā normatīvie un administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai izpildītu šo direktīvu līdz 2019. gada 11. jūnijam. Dalībvalstis par to tūlīt informē Komisiju.

Kad dalībvalstis pieņem minētos pasākumus, tajos ietver atsauci uz šo direktīvu vai arī šādu atsauci pievieno to oficiālajai publikācijai. Dalībvalstis nosaka paņēmienus, kā izdarāma šāda atsauce.

2. Dalībvalstis dara zināmu Komisijai to valsts tiesību aktu tekstu, ko tās pieņem jomā, uz kuru attiecas šī direktīva.

25. pants

Ziņojums

Komisija līdz 2022. gada 11. jūnijam sniedz ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei, izvērtējot, cik lielā mērā dalībvalstis veikušas pasākumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu šo direktīvu, tostarp 6. panta piemērošanas novērtējumu, vajadzības gadījumā pievienojot tiesību aktu priekšlikumus.

26. pants

Stāšanās spēkā

Šī direktīva stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

27. pants

Adresāti

Šī direktīva ir adresēta dalībvalstīm saskaņā ar Līgumiem.

Strasbūrā, 2016. gada 11. maijā

Eiropas Parlamenta vārdā –
priekšsēdētājs
M. SCHULZ

Padomes vārdā –
priekšsēdētāja
J.A. HENNIS-PLASSCHAERT